

Med sosedi.

I.

Lep in velik je bil Hribarjev petelin. Kadar je prestopil, glavo prevzetno pokoncu, se je zalesketalo njegovo perje v solncu. Začudeno ga je tupatam pogledala kaka kokoška, njegova družica, in je zakokotala tudi ponosno, češ — lepega čuvaja imamo in dobro je nam. Vaške putke nas gledajo zavidljivo, ker so nam nevoščljive, da imamo takega gospodarja . . . In zakokodakala je včasih jarčica in je pogledala v nebo. Naravnost v solnce je pogledala, kot bi izživala svetlo solnce: Lepo si, solnčece zlato; a pridi doli k nam, pa bodo govorili vsi, da je naš petelinček - kraljiček stokrat lepši. — Tako si je mislila jarčica, in petelin je takrat poskočil na plot. Zamahnil je z lepimi peruti in je zapel s čistim glasom. Pogledale so ga kokoške in so se razveselile. Poskočile so za njim na plot in potem zaifrõtale za kraljičem na sosedov vrt.

»Da bi jih!« je zakukurikal Gornikov petelin, ki je bil grd in čokat, in je vodil samo tri putke po dvorišču. »Da bi jih!« je zakukurikal, ko je zagledal tujo vojsko v svojem kraljestvu. Stresel je svoje kratke in nerodne peruti in se je zapodil dol na vrt. Za njim so pa zakokodakale putke in so ga hrabrile: le po njih, naš hrabri kraljiček; le po njih — prevzetnicah! Kaj imajo na našem vrtu — v našem kraljestvu?

Gornikov čokatec se je zagnal v Hribarjevega gizdalina. Razhudila so se kokoške, in razhudila se je jarčica. Planila je k svojemu čuvaju in mu zakukurikala na uho. In takrat se je razhudil tudi Hribarjev gizdalin. Peruti je povetil tako, da so se trle ob zemlji, in od strani je planil na čokatca. Vnel se je hud boj. Perje je letelo okrog bojevalcev; sprijela sta se trdo, skočila tupatam narazen in se zagnala zopet drugdrugemu. Zakrvavel je čokatcev greben; moči so mu pešale, in komaj še je vzdržal napade silovitega gizdalina. Strahoma je spoznal, da onemore kmalu; na glavi ga je bolelo vednobolj, ker gizdalinov kljun je bil oster in se je zasajal vedno le v njegov rdeči greben. Žalostno je pogledal čokatec na svoje putke, ki so stale tamgori in ga hrabrile, in se je še enkrat zagnal v gizdalina. A onemagal je — zvrnil se je na tla in je zamižal od bolesti. Potem se je pa pobral z zadnjimi močmi s tal in je zbežal na dvorišče k svojim putkam.

»Kikiriki«, je zapel zmagonosno gizdalin, in vse kokoške so zakukurikale za njim. »Ej, naš petelinček - kraljiček je hraber in pogum je v njegovem srcu. Pa bi se meril ta grdi čokatec z njim! Kukuriku . . .«

In začele so grebsti po vrtu, da je letela črna prst kvišku. A zapazila jih je Gornikica in se je razhudila. Na svojem vrtu naj kopljejo in naj ne delajo škodo drugim . . . Razhudila se je Gornikica in je vzela polence iz drvarnice. Stopila je na breg in dvignila polence. »Vššš.«

Zaslišale so jo kokoške, in tudi gizdalin jo je zagledal. Prestrašil se je za svojo družino in se je oglasil s svarečim glasom: »Kukuru . . .«

Jarčica se je obrnila in hitela k plotu. Za njo so brzele kokoške in poskakale čez plot. Zadnji je korakal počasnih in umerjenih korakov gizdalin, kakor bi hotel ščititi svojo družino od zadaj. A takrat je priletelo polence — zadelo je gizdalina ravno na glavo . . . in petelin je padel naprej. Dvakrat je še stresel s peruti, a potem je bil miren in tih . . . Po Hribarjevem vrtu so pa begale prestrašene kokoške in so klicale svojega kraljiča nazaj. A kraljič se ni oglasil več; mirno je ležal pod jablano in iz grebena mu je tekla kri . . .

Gornikica se je prestrašila, ko je videla, da je obležal sosedov lepi petelin. Hotela je stopiti tja dol in pogledati, če je petelin res mrtev ali pa samo omamljen od polenca. Že je stopila par korakov po klancu; a v tem se prikaže soseda. Hitela je naravnost proti plotu, za katerim je videla svojega lepega petelina, in tudi polence je videla kraj njega. Prestopila je plot in se sklonila nad petelinom.

»O, moj petelin,« je zatarnala in sklenila roke, »ubila ga je ta togotnica . . . nedolžno žival je ubila.« Na klancu je obstala Gornikica in se razhudila, ko je slišala take besede.

»Kaj pa imajo opraviti tvoje kokoši na našem vrtu?« je odgovorila in postajala vedno bolj jezna. »Razkopale so mi že ves vrt, da je bolj podoben njivi kakor pa vrtu . . . Vsako kokoš ti pobijem kakor tega petelina, če pridejo le še enkrat čez plot, da boš vedela!«

»O, ti togotnica,« je sklepala soseda svoje roke, »da se ne bojiš Boga, da te ni sram grehov!«

In letele so besede s klanca do plota in od plota na klanec. Lepi mir, ki je vladal že toliko let med sosedi, je izginil tisti dan; razrušil ga je petelin, ki je šel s svojo družino čez plot in se pregrešil nad tujo lastnino. Zbežal je mir in sovraštvo se je naselilo v sosednjih hišah — v srcih vseh, ki so bivali v tistih dveh hišah. Kar nenadoma je prišlo vse, da še skoraj pomisliti niso utegnili, kako je prišlo . . . Sosed se je ogibal soseda, soseda sosede, in posli so gledali grdo drug drugega.

Le dva nista mogla umeti tega, kar se je dogodilo; le dva nista mogla razbrati, zakaj bi se sovražila, ko sta se vendar imela prej tako rada, da nista mogla biti drug brez drugega. Bila sta to Hribarjev Janček in Gornikov Mihec. Vedno sta tičala skupaj in hodila skupaj in se nista nikdar kregala. Pa da bi se zdaj kar naenkrat začela sovražiti in ogibati drug drugega? Čudno se jima je zdelo, ko so jima povedali doma, da ne smeta več govoriti med seboj. Ali naj Janček zlasá Mihca za to, ker so vrgli Gornikova teta na petelina polence, ker je šel gizdalin na tuji vrt? Ali naj zaluča Mihec na Jančka kamen, ker so rekli Hribarjeva teta svoji sosedi togotnica? . . .

Čudno se je zdelo Jančku in tudi Mihcu se je zdelo čudno to. Mlada sta bila, komaj osmo leto sta bila čakala, in nista bila nagajivca in prevejanca. Na vrtu sta sedela poleti v prijetni Gornikovi lopici in sta se

učila, ali pa brala lepe povesti. Tisto sta brala o mladem rokodelčiču, ki mu je bilo ime Peter, ali pa tisto o hrabrem kralju Matjažu — in sta ugibala, kdaj zraste Matjažu sedemkrat brada okrog mize. In jeseni sta pasla skupaj tam na Drčevem rutu, visoko na hribu, in sta skakala čez vejo, ali pa sta sedela pri ognju in prepevala. Pozimi sta se pa drsala po Gornikovem klancu, ko je zamrznil sneg in je zeblo, da so človeka bolela ušesa. Lepo jima je bilo življenje in kratkočasne ure.

Pa da bi zdaj minilo vse to! . . . Hribarjev Janček je sedel na klopi kraj okna in si je podpiral glavo. Lepo se je videlo od tam na Gornikov vrt; na lopico se je videlo, kjer je sedel Mihec in mislil žalostne misli . . . Pa da bi zdaj minilo vse to? — Ne, to ni mogoče in se tudi ne more zgoditi! Saj — kaj je storil Janček Mihcu in Mihec Jančku?

Tako je premišljeval tisti dan ob oknu Janček in v lopici Mihec. Obema je bilo hudo in dolgčas, in oba sta želela, da bi bila zopet skupaj v prijazni lopici in bi brala lepo povest. Pogovarjala bi se o tem in onem in morebiti celo uganila, kdaj zraste kralju Matjažu brada sedemkrat okoli mize. Ugibala bi, kdaj se vrne striček Radonja, ki je odšel v deveto deželo in pridobil lepo kraljično in postal kralj na solčnih surimanskih goricah . . . Da, lepo bi bilo tam v lopici in veselo. —

Janček se ni mogel več zdržati. Vstal je s klopi in se zmuznil iz hiše. Na vrt je šel in tam doli kraj vrta splezal čez plot. Naravnost proti lopí je hitel in obstal kraj Mihca.

»Kaj si prišel?« ga je nagovoril Mihec in se je začudil.

»Prišel sem,« je odvrnil Janček žalostno. »Pa oče in mama so mi rekli, da ne smem več k tebi . . . da ne smem več govoriti s tabo.«

»Tudi naši so mi rekli tako.«

Molčala sta nekaj trenutkov in sta se zamislila nekam. Potem pa je izpregovoril zopet Mihec in je pogledal žalostno tovarišu v obraz.

»Kaj sem ti naredil, Janček, da bi bil hud name?« je vprašal. »Ničesar nisem naredil . . . naša mama so ubili s polencem vašega petelina in potem je bilo žalostno.«

»Hudo je bilo, Mihec. — A jaz ne smem več govoriti s teboj — mama so mi rekli tako.« — »Jaz pa s teboj nič več.«

In povabila sta oba oči, in bilo jima je hudo, da bi se bila najrajši zjokala . . . Nič več ne bodeta brala lepih povesti; tudi o stričku Radonji se ne bodeta pogovarjala več, in kralju Matjažu bo zrastle prej brada, preden bodeta onadva uganila. Pasla ne bodeta več na Drčevem rutu in skakala čez vejo. Žalostno bo in hudo.

»Nič ves ne smeta biti prijatelja,« so dejali doma. A kako naj se sovražita, ko se pa ne moreta in nimata vzroka, da bi se sovražila?

»Ti, Janček, jaz nisem nič hud nate,« dé Mihec čez nekaj trenutkov. »Jaz bom govoril s teboj.«

»Tudi jaz nisem hud nate,« vzdihne Mihec, »in bom govoril s teboj.«

Počasi sta pozabila, da ne smeta biti prijatelja. Govorila sta o stričku Radonji; o deveti deželi sta govorila in o deveti kraljični. Ugibala sta

o lepih surimanskih goricah in sta naposled pozabila, da morata biti sovražnika. Lepo je bilo takrat; solnce je sijalo tako prijazno in je hitelo proti sredini neba. Vrt je bil poln tihega šumenja, kot bi si pripovedovale mirne rože krasne bajke iz solnčne devete dežele. In tam kraj vrtov je šumela med kamenjem in peskom bistra in hladna Pišenca. Lepo je bilo tisti dan in prijetno.

Pa je stopila takrat Hribarica na vrt in je zapazila dečka v Gornikovi lopi. Hitro je stopila k plotu in je zaklicala:

»Janček, ali mi greš hitro domov! Kaj ne veš več, kaj sem ti ukazala?«

Prestrašila sta se Mihec in Janček nenadnega glasu in sta se spogledala. Prišlo je njima na misel, da se morata sovražiti, in razžalostila sta se nanovo. Janček je vstal in šel počasi in obotavlja se proti plotu. Še enkrat se je obrnil tam in je pogledal na tovariša; potem pa se je dvignil in skočil raz plot. Stopil je k materi in jim je rekel pogumno:

»Mama, jaz imam rad Mihca in nisem nič hud na njega in govorim z njim!«

A mama so postali hudi in so mu dejali: »Nič več ne boš govoril s tem . . . Doma boš sedel — pa je besedi konec.«

»Pa saj mi ni ničesar storil,« je odvrnil Janček, in pri srcu mu je bilo tako hudo, da se mu je prikazala solza v očeh. Videli so mama tisto solzo, in v duši jih je zapeklo, da niso izpregovorili besede več, ampak so šli hitro po vrtu naprej.

II.

Mihcu je bilo dolgčas v lopi. Slišal je dobro, kaj so rekli Hribarjeva teta Jančku, in težko mu je bilo. Ničesar ni storil, pa mu ne pusté, da bi govoril s prijateljem . . . Žalosten se je napotil preko vrta v kuhinjo in naletel tam na mater.

»Zakaj si bil zopet z Jančkom skupaj?« so ga vprašali jezno. »Ali ti nisem prepovedala tega?«

Ničesar ni odgovoril Mihec, ker ni bil tako pogumen kot sosedov Janček, in se je bal matere. Samo oči je povetil in zardel. V srcu pa je vprašal samega sebe: Čemu naj se sovraživa, ko pa imava rada drug drugega?«

Dolgčas mu je bilo doma in sam ni vedel, kam bi se dejal. Šel bi v lopo in bi bral lepo povest; tisto bi bral o revežu Jernejčku v Korotanu. A kako naj jo bere sam, in bi Janček ničesar ne vedel? — Dolgčas bi mu bilo tam v lopi in bi ne mogel brati . . . Šel bi kam daleč, noter v Smirinje ali pa k Skoku in bi gledal temnomodro jezerce, ki miruje tam doli. Postrvi bi gledal in bi kopal prekope in nagajal vodi. Pod slap bi stopil in se čudil razpenjeni vodi in prepeval v tistem šumu, ki grmi pod slapom . . .

Dolgčas je bilo Mihcu in zato je odšel takoj po kosilu od doma. Naravnost k jezercu se je napotil.

Nekaj vaških dečkov je bilo tam. Kopali so se v hladnem jezercu in njihov krik in vpitje se je slišalo daleč od jezercu. Tam sredi vode pa se

je zibal čoln in je bil poln mladih ljudi. Veselje se je razlegalo kroginkrog: po jezercu in krog jezerca.

Mihec je obstal na bregu in je gledal v to veselo družbo. »Šel bi med nje in se veselil,« je pomislil in šel tja dol. Priplaval je ravno čolnič k bregu, in nekaj dečkov je skočilo iz njega.

»Ha, Gornikov Mihec,« je zavpilo nekaj glasov. »Sem pojdi, no — pa se pelji z nami.«

»Kako bo šel, ko se še v čoln ne upa,« se je rogal velik deček, Anžetov Lojz. »Stopil bi v čoln, pa bi se jokal od samega strahu,« se je smejal Matijčev Franc.

»Da, da — na vrt, v lopo že še gre, a drugam ga je strah,« je klical Slavčev Tone.

Smejali so se v čolniču in se norčevali. Mihec je stal na bregu, in bilo ga je sram. Zardel je in je stopil k čolniču.

»Vas je strah, a ne mene,« je odgovoril. »Kaj bi se ne upal v čolnič in se peljati čez to mlako!«

Stopil je v čoln in se vsedel koncem na klop. Vesla so se uprla v modro vodo, in čoln se je premaknil. Hitro se je zibal čez jezerce in se je bližal odtoku, ki je šumel tam ob visokem skalovju in padal v bobnečem slapu čez skalo. Slišalo se je že v bližini tisto bobnenje, in vesla so se že uprla v nasprotno stran.

»Pojdimo nazaj!« je zavpil Mihec, ker ga je bilo strah tistega bobnenja in se je bal, da se prekotali čoln čez skalo.

»He-he, ali te je strah?« se je smejal Lojz in je nalašč veslal zopet naprej. A prestrašil se je tudi Franc in je pričel na vso moč veslati v nasprotno stran. A ni bil kos Lojzovi moči in odtoku — in tako se je pomikal čoln naprej — proti slapu.

Prestrašil se je Franc in se je prijel za vejo nizkega grma. Skočil je iz čolna, in za njim je skočil tudi Tone. Mihec je vstal in hotel za njima; a udarila ga je veja po glavi, da mu je padel klobuk v čoln. Tisti njegov klobuk je bil, ki je bil ves svilen, in je bilo za njim zataknjeno lepo pero ruševca. Edini Mihčev klobuk je bil, skoro še nov in ponos Gornikovega Mihca; ne bi ga dal, če bi mu tudi ponujal ves svet zanj.

Krčevito se je oprijel Mihec veje in se je pognal proti bregu. Srečno ga je dosegel in stopil k Francu in Tonetu, ki sta mu ravno hotela priti na pomoč. Gledali so smelega Lojza, ki se je boril z vodo — a zaman. Vedno bližje je prihajal čoln slapu, še par korakov je bil oddaljen od njega . . . in takrat je zagnal Lojz veslo v vodo in se je zagnal drzno na breg. Čoln se je zasukal in je že v naslednjem hipu zdrknil čez slap.

»O, moj klobuk!« je zatarnal Mihec in je vil obupno roke. Videl je bil svoj klobuk v čolnu; a čoln se je že prekotalil čez slap, in s čolnom vred je izginil onkraj skale tudi njegov lepi klobuk s ponosnim ruševčevim peresom. Za ves svet bi ga ne bil dal Mihec; tako je bil lep, da se ga je ljubilo vsem in so ga gledali vsi poželjivo. Zdaj pa je izginil, in voda ga je pokopala kdovekje.

Obup se je polastil Mihca. Stal je tam na bregu in ničesar drugega ni mogel misliti, kakor da mu je izginil klobuk in da ga je pokopala razburjena voda pod slapom. Nikoli več ga ne bo videl in se ne bo postavljaj na vasi z njim. S čolnom se je prekotalil čez skalo in leži zdaj globoko v tolmunu pod razpenjeno vodo . . . Domov pojde Mihec brez klobuka, in oče se bodo razhudili. Segli bodo na polico, in v njihovi roki se bo zasvetilo nekaj rjavega in dolgega. Huda bo potem, in solze grenke bodo stopile v oči . . .

Mihec se je ozrl okrog sebe po tovariših — a nobenega ni videl več. Odhiteli so proti domu, ker so se bali vaškega trgovca, lastnika onega čolna, ki se je prekotalil čez skalo. — Ej, prišli so bili, pa so polomili ključavnico in tako odvezali priklenjeni čoln. Pustili so potem, da je šel čez slap in se razbil tam doli ob veliki skali. Pa da bi prišel zdaj trgovec, bi jim bilo gorje in žalostno . . . Tako so mislili Mihčevi tovariši in so jo odkurili hitro proti domu.

Mihec je ostal sam na bregu; le daleč tam gori so se kopali še dečki, in njihovo vpitje se je čulo še dol. — Pomislil je Mihec zdaj, kaj bi storil in kako bi prišel do svojega klobuka.

»Dol grem k slapu, morda ga vrže voda na suho ali vsaj k bregu,« reče in se napoti čez most. Naravnost proti slapu gre in se ustavi tam kraj visoke skale. Bobnelo je tam, da se je potresala zemlja; voda je padala visoko raz skale, penila se je in vršala. Hlad je vel od nje, in drobne kapljice so se usipale na vse strani.

Mihec je zagledal razbiti čoln. Tik ob bregu je ležal v vodi; nataknil se je bil na ostro skalo in ni mogel naprej. Ob strani so mu bile deske prelomljene, in široka špranja je zevala na dnu. Mihec ga je prevrnil z največjo težavo, a klobuka, lepega klobuka ni bilo nikjer. Zaman je gledal po vodi, da bi ga kje zapazil. Klobuk je izginil, kot bi ga bila voda skrila v najgloblje dno in ga podarila povodnemu možu, ki domuje v zelenem tolmunu. Razveselil se je povodni mož lepega klobučka, ki je bil židan in je bilo zataknjeno za njim ruševčevo pero. Ogledal se je zadovoljno v kristalni vodi in se je zasmel veselo . . .

Mihec je sédel na skalo in gledal dolgo v razburjeno vodo. Potem pa si je zakril obraz z rokami in je zajokal . . . Oj, klobuček, oj, ruševčevo pero! Zakaj je vaju pograbila voda in vaju pokopala v zelenem tolmunu? — Za ves svet bi vaju ne bil dal — a zdaj je vaju odnesla voda in podarila povodnemu možu v zelenem tolmunu. Mihec je ostal brez klobuka in niti na vas ne more več — žalostno bo v njegovem srcu, ko ga bodo izpraševali po židanem klobuku; žalostno mu bo, ko bodo segli oče na polico in se bo pokazalo tisto rjavo in dolgo.

Mihec je jokal vedno bridkejšo, in debele solze so se mu kradle skozi prste . . . Čemu je prišel sem k jezercu in stopil v čoln! Tako prijetno bi bilo doma na vrtu v tihi lopi; bral bi bil povest o revežu Jernejčku, ki se mu je godilo hudo v Korotanu, in je prišel domov in se vrnil potem potolažen v tujino. Lepo bi bilo v lopi, in prišel bi bil morebiti tudi

sosedom Janček k njemu; in ugibala bi bila, kakšno kraljestvo si je priporil striček Radonja na surimanskih gorah, in mogoče bi bila celo uganila, kdaj se ovije kralju Matjažu brada sedmič okrog mize . . . Da, na skrivnem bi bil prišel Janček v lopo, da bi ne bil vedel nihče, da sta govorila, četudi so jima prepovedali doma. Kakor prej bi bilo prijetno v lopi; tako pa je prišla nesreča — in hudo bo in žalostno.

»O, moj klobuček, ti židani klobuček!« je zdihoval Mihec in jokal. »O, ti ruševčevo pero, ki te je ugrabil povodni mož!«

Dolgo, dolgo je jokal Mihec pri slapu. Solnce se je nagnilo že nizko, ko je vstal in se napotil po stezi nazaj. Tam doli je zavil naravnost v hosto in se skril za gostim rušjem. Lepo in prijazno so se mu smehljale rdeče močnice na mehki trati, a Mihecu se ni ljubilo danes, da bi jih zobal kakor nekdanj. Zleknil se je po trati in je gledal z objokanimi in rdečimi očmi na bele vrhove snežnih gor, ki so se dvigale tam na nasprotni strani. Izginila je z njih že zadnja, škrlatna rdečica, in mrak je legal po dolini; a Mihec je ležal še vedno za ruševjem in gledal žalostno tja gor.

Naenkrat je pa zašumelo nekaj za njim; grmovje se je razdelilo, in tam je tudi stal deček objokanih, rdečih oči in je gledal začuden na Mihca. Bil je Hribarjev Janček.

(Konec prih.)

Ali me vidite?

Le pogledajte ga, Kosmačevega Tinka! To je dečko veselega srca. Radost mu kar iskri iz živih oči in žari z vsega obraza. Pa kaj bi mu tudi ne, saj mu ni nič hudega. Zdrav je kot riba v Bistrici; ima dobre starše, ki jih rad uboga; ima bistro glavico, da se cele šole ne ustraši. Nič napačnega mu ni.

Ako je pa Tinek vedno živahen in vesel, kaj bi še danes ne bil, ko je prišel v družbo s prelepim pavovim peresom za klobukom!

Pač si je — kot vsak drugi — dolgo, dolgo želel, da pride do take krasote. Tinek je videl en par takih peres pri svoji stari teti, kadar so šli kaj iskat v svojo pisano pobarvano skrinjo. Znotraj na pokrovu sta bili pritrjeni in prelepo sta se izpreminjali, ko sta zapahljali, kadar so teta privzdignili pokrov. Rad bi imel Tinek tisti dve lepi peresi; toda, da bi mu teta hoteli katero dati, to mu ni prišlo niti na konec uma, zato tudi ni nikdar prosil zanj. Stara teta pa tudi niso nikdar uganili ali opazili dečkovih vročih želj in so vsakokrat hladnokrvno zaprli skrinjo, kot bi pavovine niti videli ne bili.

Z enakimi željami je stal Tinek mnogokrat ob smolniškem gradu, kamor je hodil k svojemu dedku, ki so bili na stara leta na Smolniku za paznika poljskih delavcev. Ondi se je sukal in šopiril po dvorišču med kuretino ponosen pav. Kar oči je jemalo Tinku, ko je kolobaril ta bahač s svojim repom po solncu, in Tinek se skoro sam ni zavedel, da je včasih